

Kunstplan påvirker ateliersituasjonen

av Ruth Hege Halstensen og Gry Hartvigsen 23.03.2010 No.2 Billedkunst

Mange kunstnere lever en nomadisk tilværelse uten stabil arbeidsplass, på grunn av fortetting og boligbygging i Oslo. Bør Oslo kommune inspireres av Bergen kommune, og lage sin egen kunstplan i dialog med kunstnerne?

Billedkunstner Kjetil Skøien har de siste 20 årene forflyttet seg hvert andre eller tredje år til nye atelierer i Oslo, fordi lokalene han har arbeidet i enten skulle rives eller renoveres. Den 1. mars i år måtte han flytte ut av atelierfellesskapet i Schweigaardsgate 33. Skøien og 16 andre kunstnere ble mer eller mindre satt på gaten, mange uten nye lokaler å flytte inn i.

– Kunstnere i Oslo opplever i økende grad en plassmangel. Industrielokalene som vi arbeider i, og som vi trives i, forsvinner i et raskt tempo til nye, store byggeprosjekter. I mars er det vårt atelierfellesskap som må flytte, men allerede til høsten må et nytt fellesskap flytte ut fra Sørliøgata, forteller Skøien.

Flytter fra Oslo

Stadig flere kunstnere velger å flytte fra hovedstaden for å etablere seg i andre, mindre byer på Østlandet, der det er færre som konkurrerer om ressursene og de industrielle bygningene.

– Når man må arbeide nærmest i en nomadisk tilværelse uten arbeidsro, så påvirker det produksjonen. Men det er nærmest umulig å etablere atelierfellesskap i Oslo når det ikke lenger eksisterer nedlagte fabrikklokaler eller tilsvarende bygninger som vi kan jobbe i. Dersom kommunen hadde kjøpt et av disse lokalene, som Borgen i Gamlebyen for eksempel, der kunstnere allerede har atelierer på ubestemt tid, kunne de sendt signaler om en løsning på problemet. Borgen kunne vært et kulturhus med andre tilbud, i tillegg til å tilby atelierer, foreslår Skøien.

Skøien ønsker et atelierfellesskap som er forutsigbart utover to-tre år, og som kan fungere som plattform og møtested for flere kunstneriske aktører. Han trekker frem Kabelfabrikken i Helsingfors som er et kulturhus med teaterscene, galleri, kafé, samt atelierer for kunstutøvere, som en potensiell inspirasjonskilde for Oslo.

Har konkrete planer

Kulturetaten i Oslo kommune eier en rekke atelierer fordelt primært på de fem kunstsentrene Tøyen Trafo, Kirkeristen, Frysjø, Villa Romsli og Hvervenbukta.

– I 2006 subsidierte vi 202 atelierer, og fram til 2010 øker vi antallet med 26, og ytterligere 19 er under prosjektering. I tillegg har Rådhusets forvaltningstjeneste tre atelierer, informerer seksjonsleder ved kultureiendommer i Oslo kommunes kulturetat, Anne Olaisen.

– *Hvor mange kunstnere søkte på de 27 kommunalt støttede atelierene som ble utlyst i høst?*

– Det kom rundt 800 søknader, men man leverte én søknad for hvert atelier man søkte på. Det er derfor mer informativt å opplyse om at det var 202 søkere på de utlyste atelierene, forklarer Olaisen.

- *Har dere konkrete planer om å skape bedre ateliervilkår i Oslo kommune?*
- Vi har konkrete planer om å bedre ateliervilkårene for Oslos utøvende kunstnere. Det nyervervede Olav Ryes plass 2 er under rehabilitering. Vi har også bygget om Villa Romsli som nytt senter i 2008- 2009. I tillegg har etaten tatt i bruk Torshovgata 46, sier Olaisen.

En kommunal solskinnshistorie

I 1997 ble Bergen kommune den første kommunen i Norge med egen kunstplan, og siden den gang har flere kommuner fulgt etter.

- Bergen kommune eier ingen atelierer, men satser mer på å støtte opp om, og gi tilskudd til, kunstneres egne initiativer. En vil derfor finne atelierfellesskap og enkeltatelierer både med og uten kommunal støtte i Bergen, forteller rådgiver i Bergen kommunes kulturretat, Evelyn Holm.

Fast driftstilskudd gis foreløpig bare til ett atelierfellesskap. I tillegg gir kommunen tilskudd til andre fellesskap etter søknad per år. Holm forteller at Bergen kommune også over noen år har gitt tilskudd til Kunsthuset Wrap, som driver produksjonslokaler for kunstnere innen alle kunstarter. Klynger av verksteder og atelierer uten kommunal støtte finnes også.

- Vi har atelierer i fokus under behandlingen av stipendsøknadene, og flere av de som får etableringsstipend får gjerne dette til etablering av arbeidslokaler, sier Holm.

Anbefaler dialog med kunstlivet

For Bergen kommunes del er kunstplanen viktig som ledd i ambisjonen om å bli en sentral og nyskapende nordisk kulturby.

- Men en kunstplan som klekkes ut ved et skrivebord på et kontor er ikke nødvendigvis noe verdt, for det aller viktigste er at planen i sin helhet er laget i dialog med kunstlivet. Det er da den får relevans, sier Holm.
- Den første kunstplanen i Bergen var et resultat av en begynnende dialog med kunstnerne i byen tidlig på 1990-tallet. Kunstplanen ble vedtatt av bystyret i 1997, og i juni 2007 ble den nye kunstplanen, «Kunstbyen Bergen 2008-2017» vedtatt. Så det tok sin tid både første og andre gang, noe som er helt nødvendig hvis planen skal lages i dialog med kunstlivet. Og skal den være relevant, bør den det.

- *Har dere noen råd på veien til Oslo kommune i deres arbeid med å skape bedre ateliervilkår i Oslo?*

– Oslo og Bergen er forskjellige, og jeg synes det er vanskelig å uttale meg på Oslos vegne. Men prinsippet om dialog med kunstnerne tror jeg er lurt, det er de som vet hvor skoene trykker, og jeg tror en stor del av suksessen til Bergen kommunes kunstpolitikk ligger i denne dialogen. Jeg har dessuten stor tro på prinsippet om å følge opp kunstneres egne initiativer med tilskudd fremfor å bruke kommunale ressurser på å drifte verkstedene selv, sier Holm.

Engasjement skaper dialog

Kunstnerne bak Bergen Aterliergruppe (BAG) mener at Bergen kommunes satsning på billedkunstfeltet har vært en av faktorene til at flere unge kunstnere ønsker å bosette seg i

Bergen etter utdanning. BAG flyttet i juli 2009 inn i Havnelageret på Dokken i Bergen, og har på dugnad og med økonomisk støtte fra Bergen kommune og Norsk Kulturråd pusset opp og bygget om lokalene.

– Bergen kommune er engasjert i miljøet og ønsker en god dialog med kunstnerne. At det settes fokus på billedkunstfeltet er i seg selv positivt, og det kan bidra til bredere forankring av billedkunst politisk så vel som blant byens befolkning for øvrig, sier BAG i en felles uttalelse.

Avgrenset mandat

I Oslo kommune har Byrådsavdeling for kultur og utdanning en kunstpolitisk plan på trappene, som forventes behandlet politisk i løpet av 2010. Det er ennå ikke bestemt hvor langt frem i tid planen skal gjelde.

– Kunstplanen for Oslo kommune har et mer avgrenset mandat enn Bergen kommunes kunstplan. Oslo er en større by, og planen skal ha fokus på kunstfeltet innenfor Oslo kommunes egen virksomhet, sier spesialrådgiver Ulla Bjørnsjø i Byrådsavdeling for kultur og utdanning.

– Målet er å gjennomgå og revidere kommunens utsmykkingspolitikk. Planen skal også synliggjøre kommunens kunstpolitiske virkemidler som bl.a. subsidierte atelierer og arbeidslokaler for kunstnere i kommunens kultureiendommer, kunstnerstipender og -priser og tilskuddsordninger.

– *Kan du utdype hva dette vil si for ateliersituasjonen?*

– En del av atelierene våre er under rehabilitering, mens andre nettopp er ferdig rehabilitert. Det er et kontinuerlig arbeid. Men det er viktig å se på helheten, og spesielt to prosentsordningen og det arbeid og inntekt den generer for kunstnere. Denne ordningen har så vidt jeg kjenner til ikke Bergen kommune, sier Bjørnsjø.

– *Har dere vært i dialog med kunstnere i forbindelse med kunstplanen og atelierer?*

– Vi har ikke kommet så langt i prosessen, men vi ser selvsagt viktigheten av å ha en dialog med brukerne. Så snart vi har et utkast klart, vil dette bli sendt på høring til alle de berørte parter, det vil si alle kunstnerorganisasjonene.

Subsidierte atelierer i Bergen og Oslo i 2010

- *Samlet subsidierer Oslo kommune 202 atelierer. Den eier 189 atelierer fordelt på kunstnersentrene Tøyen Trafo, Kirkeristen, Frysja, Villa Romsli, Hvervenbukta og Toftesgate. I tillegg subsidieres 13 atelierer i en leid gård i Torshovgate 46. I løpet av 2010/2011 vil ytterligere 26 atelierer bli ferdig renoveret.*

- *Samlet subsidierer Bergen kommune cirka 100 atelierer. Den gir i 2010 fast driftstøtte til atelierfelleskapet i C. Sundtsgate der 55 kunstnere arbeider. I tillegg gir kommunen tilskudd til andre atelierfelleskap etter søknad per år. I 2010 støtter kommunen Flaggfabrikken senter for fotografi og billedkunst, (ni faste kunstnere og to gjestekunstnere årlig), Isotop (12 kunstnere), Bergen Ateliergruppe (15 kunstnere). I tillegg kommer Kunsthuset Wrap med*

tverrkunstneriske produksjonslokaler hvor billedkunstnere kan leie seg inn. Antallet er ustabil.

- Det bor anslagsvis 100 billedkunstnere i Bergen og 425 billedkunstnere i Oslo. Dette ut fra beregninger i Dag Solhjell og Jon Øiens studie Billedkunstnernes arbeids- og inntektsforhold i 2006, som definerer «billedkunstner» ut fra medlemskap i kunstnerorganisasjonen og/eller kunstnerisk inntekt de siste fem årene. Anslaget er svært forsiktig, men sier noe om forhåndstallet antall kunstnere i de to byene.